

Županijska skupština

KLASA: 021-04/07-02/82

UR.BROJ: 2170/01-04-01-07-2

Rijeka, 22. studenoga 2007.

Na temelju članka 28. točka 15. Statuta Primorsko-goranske županije ("Službene novine" broj 22/01, 10/06, 16/06 – pročišćeni tekst i 35/07), Županijska skupština Primorsko-goranske županije na sjednici održanoj 22. studenoga 2007. godine donijela je

ZAKLJUČAK

1. Donosi se „Socijalna karta Primorsko-goranske županije“.
2. Donosi se Akcijski plan zadovoljavanja socijalnih potreba stanovništva Primorsko-goranske županije za razdoblje 2007. – 2009. godine.

Predsjednik

Marinko Dumanić

Dostaviti:

- Upravnom odjelu za zdravstvenu zaštitu i socijalnu skrb

n/r mr.sc. Ive Afrića

n/r Vedrane Fržop Kotulovski

Županijska skupština

KLASA: 021-04/07-02/82

UR.BROJ: 2170/01-04-01-07-3

Rijeka, 22. studenoga 2007.

Na temelju članka 28. točka 15. Statuta Primorsko-goranske županije ("Službene novine" broj 22/01, 10/06, 16/06 – pročišćeni tekst i 35/07), Županijska skupština Primorsko-goranske županije na sjednici održanoj 22. studenoga 2007. godine donijela je

SOCIJALNU KARTU PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE (sažetak)

UVOD

U cilju definiranja socijalnih potreba stanovništva Županijsko poglavarstvo povjerilo je Nastavnom zavodu za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije izradu dokumenta "Socijalna karta Primorsko-goranske županije" kao podloge za planiranje socijalnog razvoja Primorsko-goranske županije (u daljnjem tekstu: Županija) i jedinica lokalne samouprave na njenom području.

Socijalne potrebe stanovništva određene su u skupini potreba sigurnosti koje čini najprije sigurnost zdravlja. Druga bitna potreba sigurnosti, materijalna sigurnost, u sebi objedinjuje šest podvrsta sustava potreba i sredstava - naobrazbu, zaposlenje, materijalna dobra, mirovinu, zaštitu socijalno ugroženih i zaštitu od izvanrednih okolnosti. U skladu s definiranim socijalnim potrebama, odabrani su odgovarajući pokazatelji: demografskog stanja i procesa, stanja gospodarstva, zdravstvenog stanja, socijalnog i obrazovnog sustava, rizična ponašanja mladih i procjena kvalitete življenja putem empirijskog sociologijskog istraživanja.

Namjera je bila dobiti socijalnu kartu svake jedinice lokalne samouprave i Županije u cjelini. Dokument je trebao dati „živu“ sliku, odnosno ocjenu stanja te kao takav poslužiti za odabir prioriteta i kao podloga za izradu smjernica budućih poželjnih intervencija u zajednici.

1. SUVREMENO DEMOGRAFSKO STANJE I PROCESI U ŽUPANIJI

Demografska raščlamba suvremenog demografskog stanja i procesa u Primorsko-goranskoj županiji temelji se na službenim podacima Državne statistike. Predmet prikaza su gradovi i općine, međuregije (male regije) i Županija.

Demografske pojave determinirane su nekim prethodnim razdobljima i pojavama koje su ih označavale. To je osobito naglašeno prilikom raščlambe

prirodnog kretanja „otvorenih populacija“, koje su pod snažnijim utjecajem mehaničkog kretanja.

Unutar dvadesetogodišnjeg razdoblja utvrđujemo tri uporišne točke analize, a to su tri popisa stanovništva: 1981., 1991. i 2001. godine. U novom popisu stanovništva prevladava princip prisutnosti popisanih osoba (de facto), dok su prethodna dva, temeljeći se na principu stalnosti stanovništva naselja popisa, obuhvatila popisane osobe bez obzira jesu li u kritičnom trenutku popisa stanovništva bile prisutne na tom području, odnosno, popisane su kao stanovnici bez obzira imaju li tu stalni boravak ili ne. U istraživanju su obrađene i „male regije“: priobalje, kvarnerski otoci i Gorski kotar te zasebno Grad Rijeka.

1.1. Ukupno kretanje stanovništva u razdoblju između 1981. i 2001. godine

Osnovna ocjena ukupnog kretanja stanovništva Županije u razdoblju između popisa stanovništva 1981. i 2001. godine jest neznatan porast broja stanovnika (0,5%), što takve populacije svrstava u stagnirajuće populacije. Međutim, ukoliko ovo dvadesetljetno razdoblje razdijelimo u dva kronološki jednaka međupopisja (1981.-1991. i 1991.-2001.) dobivamo smjerove i intenzitete kretanja stanovništva oprečnih predznaka. Ranije razdoblje označavamo kao progresivni demografski rast, u kojem je stanovništvo Županije u međupopisnom desetljeću doživjelo relativni porast od 6,3%, što je ovu Županiju po demografskoj dinamici rangiralo na sedmo mjesto u Republici.

1.2. Prirodno kretanje u Županiji i njenim sastavnim dijelovima u posljednjih petnaest godina

Podaci o prirodnom kretanju stanovništva imaju visoki stupanj vjerodostojnosti i jedan su od posrednih pokazatelja stvarnih demografskih procesa u Županiji i njenim dijelovima. Spoznaja o prirodnom kretanju jasno je definiran statistički izvor o broju rađanja i umiranja, dok je migracijski saldo konstruiran na egzaktnim podacima o prirodnom kretanju, ali i upitnom broju stvarnih stanovnika.

U proteklih petnaest promatranih godina prirodno kretanje svih malih regija Županije bilo je negativno, što znači da je u njima umiranje bila učestalija pojava nego rađanje. Postavlja se pitanje što je uzrokovalo negativno kretanje prirodnog prirasta na tako širokom području Županije. Uzrok prvenstveno leži u niskom natalitetu i adekvatno starosnom modelu populacije te relativno visokom mortalitetu. Mortalitet odgovara jednoj demografski post tranzicijskoj populaciji, gdje su visoke stope mortaliteta uvjetovane velikim udjelom starije populacije a ne visokim prosjekom mortaliteta cjelokupne populacije ili visokom stopom dojenčadi, kao što je to slučaj u nerazvijenim zemljama.

Da nije bilo pojačanog iseljavanja iz Županije (negativni selidbeni saldo Županije 1991. do 2001.– 10.059), stanovništvo Županije trebalo je 2001. godine imati 315 564 stanovnika, međutim, ukupan broj stanovnika te je godine bio 305. 505 stanovnika, što znači da je prirodnim padom Županija izgubila dodatnih 7.566 stanovnika. Pokazatelji za petnaestogodišnje razdoblje ukazuju da je prirodni pad u najnovije vrijeme bio čak intenzivniji nego u prošlom međupopisnom razdoblju.

1.3. Demografske i socijalno-ekonomske strukture stanovništva Županije

U ovom istraživanju obrađene su:

- 1) biološke strukture (strukture prema spolu i dobi);
- 2) gospodarsko-socijalne strukture (strukture prema gospodarskim aktivnostima, opterećenost radnog kontingenta demografskim rezervama itd.);
- 3) obrazovne strukture.

1.3.1. Dobna struktura

Naša se pozornost usmjerava na starenje populacije, međutim, pošto je u novije vrijeme na nekim prostorima (kvarnerski otoci, riječki „gradski prsten“) došlo do demografskih promjena takvih značajki, koje možemo proglasiti i revitalizacijom tih sredina, u tom slučaju, dolazi, ili bi, ukoliko su procesi autentični, trebalo doći do poželjnih promjena vezanih uz dobnu strukturu, a koje nazivamo pomlađivanje jedne populacije. Usprkos dugotrajnom i neprekinutom iseljavanju, za županijski se natalitet može reći da jenjava tek šezdesetih godina, kada druga komponenta prirodnog kretanja, mortalitet, prvo povremeno, ponajprije na otocima i gorskim prostorima Županije, a onda sve učestalije i intenzivnije i na drugim područjima, nadvladava vrijednosti nataliteta. Pod tim denatalitetnim okolnostima te podrškom negativnog migracijskog salda, formira se starosna struktura. Smanjenje nataliteta manifestira se u suženju, prvo dječje baze, a nešto kasnije i populacijske dobne jezgre. Relativno, sve je prisutnije starije stanovništvo, a starenje, kao najupečatljivija popratna depopulacijska pojava, postaje demografski sinonim za razvitak brojnih populacija.

1.3.2. Prosječna starost županijskih populacija 2001. godine

Prosječna dob (starost) stanovništva Županije veća je nego prosječna starost stanovništva Republike Hrvatske. U kritičnom momentu popisa stanovništva 2001. godine ustanovljena je prosječna dob stanovnika Županije od 41 godina starosti. Prosječna je dob muškog stanovništva iznosila 39,5 godina, a ženskog 42,3 godine. Prosjek starosti stanovništva Hrvatske iznosio je 39,3, od čega su muškarci prosječno imali 37,5 godina, a žene 41 godinu.

U prikazu stanja, u zasebno su poglavlju detaljno obrađeni koeficijenti starosti. Njihov je osnovni cilj da ponajprije prikažu razinu starenja neke populacije, a pošto je starenje različitih županijskih populacija proces koji nema samo demografske konotacije, uputno je njegovo preciznije prikazivanje. Prelaskom udjela stanovništva starijeg od 60 godina od 12%, populacija, kao što je prihvaćeno u demografskoj teoriji, počinje starjeti.

Ukupno stanovništvo Županije nalazi se u odmakloj fazi procesa starenja. Temeljem rezultata popisa stanovništva 2001. godine može se utvrditi koeficijent starenja županijske populacije 22,4 što znači da je udio stanovništva starijeg od 60 godina na ovom području bio 22,4% pa ga svrstavamo u krajnji razred proizvoljno konstruiranog praga koeficijenta starosti. Iste godine, cjelokupna hrvatska populacija imala je koeficijent starosti 21,6.

1.3.3. Dobno-spolni prikaz

Lošu dobnu strukturu gotovo svih općina i gradova, a slijedom toga Županije i njenih podregija, prikazani su dobnim piramidama, na koje ne asocira niti jedan grafički prikaz županijskih populacija (izuzev Omišlja). Uglavnom se radi o tzv. „urnama“ ili „košnicama“, a to znači da su ove populacije u novije vrijeme neprirodno erodirale u dječjoj bazi, a sve više u dobnoj strukturi participirale u starijoj radno-aktivnoj i post-aktivnoj dobi. Posljednjim popisom stanovništva 2001. utvrđeno je da u Primorsko goranskoj županiji, od 305 505 stanovnika na žensku populaciju otpada 158 290 stanovnica ili 51,8%. Učešće žena u ukupnoj populaciji priobalja neznatno je više (51,4%), dok je u Gorskom kotaru i na otocima gotovo uspostavljena brojčana spolna uravnoteženost (50,9% žena; 51,0%). U svim gradovima i općinama, izuzev gradova Cresa i Čabra te Općine Mrkopalj, prevladava ženska populacija. U Gradu Rijeci, u usporedbi s spolnom strukturom podregija, žene su zastupljenije i čine 52,4% ukupne populacije.

1.3.4. Kontingent stanovništva radno-aktivne dobi

Od tri stanovnika Županije dva pripadaju populaciji radno-aktivne dobi - 66%. Unutar ovog kontingenta 71,0% sačinjava muško, a 61,3% žensko stanovništvo. Sekularna depopulacija Gorskog kotara uzrokovala je suženu dobnu „jezgru“ stanovništva, a slijedom toga povećan udio staračkog kontingenta. U kronološkim granicama radnog kontingenta nalazi se 62,1% goranske populacije, a tek nešto više od polovine žena u Gorskom kotaru sudjeluje u radnom kontingentu. Bitno se ne razlikuje ni stanje na kvarnerskim otocima, dok je bolja situacija u priobalju, gdje je razina radnog kontingenta i njegova spolna struktura gotovo identična županijskoj. Najviši postotak stanovništva radno-aktivne dobi ima riječki „prsten“: Grad Kastav (72,0%), općine Čavle (69,8%), Jelenje (68,4%), Kostrena (69,4%), Matulji (67,3%) i Viškovo (71,1%).

1.3.5. Aktivno stanovništvo

Stopa aktivnosti, to jest udio aktivnog stanovništva u ukupnom stanovništvu ustanovljen prilikom popisa stanovništva 2001. godine u Županiji, iznosila je 46,2%, što je viša stopa nego je bila u Republici (40,9%). Naznačena stopa ukazuje na činjenicu da je u Županiji nešto manje od polovine stanovništva aktivno, a druga polovina neaktivno. Prema očekivanju, najnižu stopu aktivnosti ima goransko stanovništvo (42,5). U priobalju su stope aktivnosti znatno više u riječkom „prstenu“ i uglavnom variraju između 48% i 50% (Viškovo), ali ovaj puta ovoj se skupini pridružuje i Crikvenica (48,6). Grad Rijeka pozicioniran je ispod prosjeka priobalja, što je neposredni odraz nepovoljne aktualne gospodarske situacije. Na kvarnerskim otocima vidljivo je da je stopa aktivnosti viša u onim općinama i gradovima koji, osim turističke privrede, paralelno imaju druge oblike privređivanja (industrija, brodogradnja), tako da najviše stope imaju Omišalj (48) i Mali Lošinj (47,4).

1.3.6. Ekonomska iskorištenost radnog kontingenta i demografske rezerve

Uz sve depopulirajuće trendove, u suvremenom demografskom županijskom razvoju možemo reći da postoje demografske rezerve radne snage. Gotovo svaki treći stanovnik (30,0%) radno-aktivnog kontingenta nalazi se izvan radno-aktivne funkcije. Približne su demografske rezerve na kvarnerskim otocima i priobalju dok su najveće u Gorskom kotaru.

1.3.7. Neaktivno stanovništvo

Dvije su osnovne grupacije neaktivnog stanovništva. To je stanovništvo „s osobnim prihodima“ i „uzdržavano stanovništvo“. U prvu skupinu pučanstva uključeni su ponajprije nositelji starosne, obiteljske i invalidske mirovine, a manje pučanstvo koje ima kontinuirano novčano primanje u vidu invalidnine, socijalne pomoći, stipendije ili studentske kredite. U drugu skupinu, uzdržavana lica, ubraja se onaj dio populacije koji nema sredstava za život, već je ekonomski uzdržavan od drugih lica, najčešće bliže rodbine. U ukupnom županijskom stanovništvu neaktivna populacija sudjeluje udjelom od 53,8 % (164 366), što znači da u Županiji na jednog aktivnog stanovnika dolazi nešto više od jednog neaktivnog. Od toga broja, 86 433 su osobe s osobnim prihodom, a 77 933 uzdržavano stanovništvo. U obje kategorije po spolu prevladavaju žene i to nešto više u skupini uzdržavanog stanovništva.

1.3.8. Obrazovna struktura otočnog stanovništva

U distribuciji završenih škola koje je pohađalo županijsko stanovništvo prevladavaju srednje škole. Preko polovina (54,1%) stanovnika Županije starijih od 15 godina nalazi se u toj kategoriji. Najčešće su to srednje škole kojima se steklo

neko zanimanje, a vrijeme pohađanja bilo je tri godine. U spolnoj strukturi ovog obrazovnog nivoa daleko su zastupljeniji muškarci nego žene. Udjelom od 18,4%, na drugom se mjestu po obrazovnoj razini nalazi ono stanovništvo koje je završilo osmogodišnju školu. U toj kategoriji prevladava ženska populacija. Zbog visoke prosječne starosti i udjela starog županijskog stanovništva u ukupnom broju starijih od 15 godina, na ovom je prostoru primjetno zastupljena populacija koja je završila osnovno obrazovanje u školama do trećeg razreda (3,0%), te ona koja je pohađala sedam razreda osnovnog školovanja (7,4%). Oko 1,1% stanovnika nema niti jedan razred završene škole, a u spolnoj strukturi ove populacije trostruko je više žena.

1.3.9. Broj članova domaćinstva – samačka domaćinstva

Treba napomenuti da se metodološki problemi vezani uz popis stanovništva 2001. godine izrazito odražavaju na ovom području. Naime, u situaciji prijavljivanja stanovnika vlasnika kuća za odmor, „vikendaška“ obitelj „delegira“ samo jednog člana da je stalni stanovnik kuće za odmor. On je najčešće član roditeljske, pa čak i praroditeljske generacije. Tako se dobiva u uskom primorskom i otočnom dijelu samačko domaćinstvo koje je stalno naseljeno tek u jednom godišnjem dobu. Stoga podatak da u priobalnim i otočnim općinama i gradovima ima čak do trećine samačkih domaćinstava velikim dijelom upućuje na ovaj metodološki popisni problem. Tako općina Baška ima 34,7% samačkih domaćinstava, Malinska - Dubašnica 27,9%, dok ostali otočni gradovi i općine imaju oko jedne četvrtine samačkih domaćinstava. Takva je situacija i na području priobalja, gdje rivijerni prostori registriraju veliki udio samačkih domaćinstava, dok, primjerice, Viškovo, Jelenje i Kastav, za koje smo vidjeli da imaju kvalitetnu dobnu strukturu, jednim dijelom možemo povezati i činjenicom da su ovdje u neznatnoj mjeri zastupljene kuće za odmor i time se bitno ne remeti konstrukcija dobnih parametara. Za razliku od ovih područja, Gorski kotar ima de facto brojna samačka domaćinstva. Međutim, usprkos podmakloj prosječnoj starosti, ovdje udio samačkih domaćinstava dostiže jednu četvrtinu ukupnog broja domaćinstava u Gradu Vrbovskom, te općinama Skradu, Mrkoplju, Lokvama i Fužinama. U ostalim je administrativnim goranskim jedinicama ovaj udio jednočlanih domaćinstava nešto niži.

2. OCJENA STANJA GOSPODARSTVA

Prirodno-zemljopisna raznolikost pojedinih dijelova Županije i različitost gospodarskih kapaciteta, izdiferencirala je prostor Županije u četiri osnovne cjeline tzv. subregije i to: Grad Rijeka, priobalje, otoci i Gorski kotar. Na prostoru Županije ima 14 gradova i 22 općine. Prosječna gustoća naseljenosti Županije je 85,1 stanovnika po km² (popis 2001.) Ukupna površina Županije je 7 991 km² od kojih na kopneni dio otpada 3 592 i na površinu pripadajućeg dijela mora 4 499 km².

U radu su razrađeni neki pokazatelji kojima je moguće barem dijelom procijeniti socijalnu kartu Primorsko-goranske županije.

U 2004. bilo je oko 306 318 stanovnika u Županiji, pa proizlazi da je te godine bilo oko 141 520 aktivnih osoba od kojih je zaposleno 109 985 ili 77,7% i nezaposleno 18 747 ili 13,2%. To znači da je u 2004. zaposleno 35,9% stanovništva.

U Županiji je oko 110 000 zaposlenih osoba, od kojih 21,4 tisuće ili 19,5% otpada na obrtništvo i slobodne profesije. Ključne djelatnosti Županije prema zaposlenosti su: prerađivačka industrija (19,1%), trgovina (17,1%), a zatim slijede djelatnosti s udjelom u ukupnom broju zaposlenih od 6,7 do 10,4% i to prijevoz, skladištenje i veze, turizam, nekretnine i poslovne usluge i građevinarstvo. U

usporedbi s razdobljem prije Domovinskog rata prerađivačka industrija ima znatno manji udio u gospodarskoj strukturi Županije, a njen pad nisu kompenzirale druge postojeće djelatnosti niti su stvorene nove djelatnosti.

Prema podacima Zavoda za zapošljavanje broj nezaposlenih osoba bio je 18 747 u 2004. od kojih 64% čine žene. Na jednog nezaposlenog u Županiji dolazi 5,8 zaposlenih, a u Hrvatskoj 4,4. Odnos nezaposlenih i zaposlenih značajno varira po pojedinim subregijama Županije. Gotovo polovica nezaposlenih bila je u starosti 40 i više godina. Osim toga, zbog mnoštva nepovoljnih odnosa ima dosta nezaposlenih u starosti od 20-29, kada krivulja lagano pada, da bi opet počela dizati nakon 45 i više godina starosti. Nakon 55 broj nezaposlenih opada, jer su se do sada mogli zbrinuti u prijevremene mirovine s manje radnog staža. Nasuprot iskazane nezaposlenosti Zavod za zapošljavanje nudio je 8 740 slobodnih radnih mjesta, pretežito u uslužnim djelatnostima i sezonskim poslovima. Osim toga, Zavod za zapošljavanje isplaćivao je naknadu za nezaposlenost za 5 310 osoba u 2004.

Popisom stanovništva 2001. evidentirane su 77 933 uzdržavane osobe ili 25,5% stanovništva PGŽ, što zajedno s nezaposlenim čini 34,6% ukupnog stanovništva Županije. Po subregijama ovi su odnosi prilično izjednačeni, ali unutar njih po pojedinim jedinicama lokalne samouprave postoje velika odstupanja.

Za 2004. procijenjen je bruto domaći proizvod od 7.616 EUR-a ili 9.466 USD po stanovniku, što je više za 9,2% u odnosu na prosjek Republike. Grad Zagreb ima viši bruto domaći proizvod od Primorsko-goranske županije za 52% i Istarska županija za 17%. Ostale županije u Hrvatskoj imaju nižu razinu.

Ukupan prihod ostvaren je u visini od 27,9 milijardi kuna, od čega na Grad Rijeku otpada 60,6%, na priobalje 24,6%, na otoke 10,8% i na Gorski kotar 4%. U iskazanim prihodima nedostaju aktivnosti tvrtki koje svoje poslovanje ostvaruju na području Županije, ali se rezultati iskazuju izvan područja Županije, najčešće u Gradu Zagrebu.

Ostvarena visina dobiti prema ukupnom prihodu je 3,18% na razini Županije, a subregije priobalje i otoci ostvaruju višu razinu, a Rijeka i Gorski kotar nižu razinu. Najveća masa dobiti ostvareno je u trgovini (31,9%), zatim u industriji (24,5%), nekretninama i poslovnim uslugama (13,4%), prijevozu i vezama (10,6%) i građevinarstvu (9,6%).

Prosječna visina mjesečne neto plaće iznosila je u Županiji 4.165, a u Hrvatskoj 4.173 kune.

Mirovinsko osiguranje koristilo je 113 855 osoba ili 37,1% stanovništva, što je pokazatelj koji na neki način obuhvaća sve osobe koje imaju prihode, odnosno osobe za koje se može smatrati da su zaposlene.

U Županiji je u 2004. koristilo mirovinu 75 739 osoba od kojih su 46,3% muškarci i 53,7% žene. One u pravilu idu ranije u mirovinu i dulje žive.

Proračuni svih jedinica lokalne samouprave iznosili su 1.435,5 mln kuna, a po stanovniku u prosjeku 4.686,22 kune. Ovi iznosi po pojedinim jedinicama lokalne samouprave jako variraju i to od 2.171 u Gradu Kraljevici do 14.762 u Općini Kostrena. Svakako da tako značajne razlike u velikoj mjeri utječu na rješavanje komunalnih, društvenih i socijalnih problema pojedinih jedinica lokalne samouprave.

Na području Županije u 2001. bilo je 125 475 stanova za stalno stanovanje, od kojih je 108 662 nastanjeno, a ostali su privremeno nenastanjeni ili napušteni. Na tom području bilo je 111 085 kućanstava, pa proizlazi nedostatak od oko 2 400 stanova. Povremeno korišteni i napušteni stanovi nalaze se najčešće na prostorima iz kojih se stanovništvo iseljava, a to je uglavnom područje Gorskog kotara. Oko 96% stanova za stalno stanovanje u Županiji je u privatnom vlasništvu.

Iznijet je i prikaz zaposlenosti, nezaposlenosti, ukupnog prihoda, dobiti proračunskih prihoda i stanovanja po subregijama, a iznijete su razlike u tim parametrima. I na samom kraju iznijeti su podaci po stanovniku jedinica lokalne samouprave.

3. SOCIJALNI I OBRAZOVNI SUSTAV NA PODRUČJU ŽUPANIJE

3.1. Sustav socijalne skrbi Županije

Pregled koji slijedi napravljen je temeljem dostupnih podataka dobivenih od strane Primorsko-goranske županije, Upravnog odjela za zdravstvenu zaštitu i socijalnu skrb, Službe za gospodarstvo i temeljem popisa stanovništva od 2001. godine. Povrh toga, centri za socijalnu skrb, kao i jedinice lokalne samouprave, bili su zamoljeni da dostave podatke o pojedinim aktivnostima i stavkama iz svog djelokruga nadležnosti. Sustav socijalne skrbi na području Županije organiziran je prije svega kroz sustav centara za socijalnu skrb (CZSS) i niza specijaliziranih ustanova za smještaj specifične populacije.

3.1.1. Centri za socijalnu skrb

U Županiji formirano je pet centara i četiri podružice. Centri za socijalnu skrb imaju trenutno u svojoj nadležnosti 146 javnih ovlasti te niz posebnih stručnih poslova za koje su zaduženi. Najznačajniji oblici materijalne pomoći na koje otpada 75-90% svih socijalnih naknada su: pomoć za uzdržavanje, jednokratna novčana pomoć, doplatka za pomoć i njegu te osobna invalidnina.

Najbolje su ekipirani centri Krk, Cres-Lošinj, Opatija i Čabar, a najslabije Delnice, Vrbovsko i Crikvenica-Rab. Pridodamo li i teritorijalni faktor (veličina prostora i brojnost naselja) te su razlike još i veće. Ipak, valja imati na umu da Centar za socijalnu skrb Rijeka te Crikvenica obavljaju za svoje podružnice stručne poslove u vezi obiteljsko pravne zaštite, skrbništva i zaštite maloljetnika s poremećajima u ponašanju.

Osnovni je problem slaba opremljenost računalima (samo službe za računovodstvo imaju računala) što je nedopustivo kao i skućeni prostorni uvjeti u CZSS Rijeka i Krk zbog čega je onemogućeno i kvalitetno kadrovsko ekipiranje istih. Predlaže se kao prioritet osnivanje Županijskog centra za socijalnu skrb te otvaranje novih dnevnih centara za starije osobe.

3.1.2. Domovi za umirovljenike

Ukupni kapacitet smještaja u domovima umirovljenika u Županiji iznosi 830 korisnika u sljedećim domovima:

- Dom umirovljenika Kantrida,
- Dom za starije i nemoćne osobe „Mali Kartec“ – Krk,
- Dom za stare i nemoćne osobe „Volosko“,
- Dom za starije i nemoćne osobe „Marko A. Stuparić“ – Veli Lošinj
 - Podružnica Susak,
 - Podružnica Cres,

Osnovni problemi i prijedlozi za unapređenje rada odnose se na nedovoljne kapacitete te nedostatak domova za posebne kategorije populacije (npr. za mlađe, invalidne i mentalno zdrave osobe). Nedovoljno je razvijena vaninstitucionalna skrb kao najefikasnija, najhumanija i najjeftinija, osobito pomoć i njega i pomoć u kući i dostava toplog obroka, kao i dnevni boravci.

3.1.3. Dom za psihički bolesne odrasle osobe Rijeka

Njegov je kapacitet ukupno 120 korisnika, od toga 86 osoba na Turniću, a 34 u Podružnici Radočaj. U Domu je ukupno zaposleno 50 osoba. Osnovni problemi u radu Doma na Turniću tiču se loših prostornih uvjeta, nedostatka sanitarnih čvorova te stara i nenamjenska zgrada. Nedostaje prostora za dnevno boravljenje i za radno okupacionu terapiju. Podružnica Radočaj je izolirana, osobito zimi, te slaba opskrbljenost vodom u ljetnim mjesecima.

3.1.4. Domovi za djecu i mlađe punoljetnike bez odgovarajuće roditeljske skrbi

Na području Županije postoje tri doma za djecu i mlađe punoljetnike bez odgovarajuće roditeljske skrbi:

- Dom za djecu „Ivana Brlić Mažuranić“, Lovran,
- Dom za djecu „Izvor“, Selce,
- Dom za djecu „Braća Mažuranić“, Novi Vinodolski.

Na našem području je slab interes za udomiteljstvo, a i ne postoji primjerena edukacija za udomiteljske obitelji, te su nedostatni timovi koji bi radili na bržem i kvalitetnijem usvajanju djece. Jedinice lokalne samouprave nisu dovoljno zainteresirane za razvijanje udomiteljske djelatnosti.

3.1.5. Domovi za djecu i mlade s poremećajima u ponašanju, U ovu kategoriju spadaju:

- Dom za odgoj djece i mladeži, Rijeka,
- Odgojni dom Mali Lošinj,
- Dom za odgoj djece Cres,

Osnovni problemi su nedovoljna ekipiranost, nepostojanje ustanova za djecu i mladež s težim oštećenjima.

- Centri za rehabilitaciju osoba s posebnim potrebama
- Zavod za djecu invalide Kraljevica-Oštro,
- Centar za rehabilitaciju „Slava Raškaj“, Rijeka,
- Centar za rehabilitaciju „Fortica-Kraljevica“,
- Centar za rehabilitaciju Rijeka.

Osnovni problemi ovih institucija tiču se slabo razvijenog sustava vaninstitucionalne skrbi te nedostatka adekvatnog stručnog kadra, kao i uključivanje suvremenih metoda rada i terapija.

3.1.6. Dom Sv. Ana za majku i dijete, žrtve obiteljskog nasilja

Ovo je jedinstveni Caritasov dom u RH za zbrinjavanje majke i djeteta žrtve obiteljskog nasilja. Pruža psihosocijalnu, pravnu i materijalnu pomoć do zapošljavanja i osamostaljenja ili eventualnog povratka u obitelj. Osnovni problem ustanove je nedostatak materijalnih sredstava, te uspostava sigurnosnog sustava kuće.

3.1.7. Socijalni programi JLS i materijalne pomoći CZSS-a

Važan dio brige o socijalnim potrebama građana vode, naravno, i jedinice lokalne samouprave kroz svoje socijalne programe. Socijalni programi pojedinih JLS razlikuju se, naravno, ovisno o specifičnim potrebama određenog kraja. Neke od najznačajnijih stavki takvih programa uključuju: naknade građanima i kućanstvima u novcu, hrana za dojenčad i pomoć obiteljima s novorođenčadi, sredstva za školske marende, potpore udrugama građana, paketi za starije osobe, kronične bolesnike i djecu, pomoć u kući starim osobama, subvencije dječjih vrtića i javnog prijevoza,

stipendije i smještaj u domove, nabavka drva za ogrjev, pomoć u plaćanju komunalnih i režijskih troškova, te usluge pučke kuhinje.

Podaci pokazuju da najveći broj korisnika socijalnih naknada u odnosu na broj stanovnika u Gorskom kotaru. Tako je osam od devet gorskokotarskih gradova i općina na neslavnom vrhu ljestvice po broju korisnika pomoći CZSS-a. S druge strane sredstava za socijalne programe jedinica lokalne samouprave, relativizirano na broj stanovnika, najveća su u priobalju, s iznimkom općina Lokve i Brod Moravice koje su na vrhu ovog popisa. Najmanje sredstava za socijalne programe našli smo u malim otočnim i gorskokotarskim općinama.

Zabrinjavaju podaci da su demografski najugroženiji krajevi Županije ujedno i najveći korisnici socijalnih naknada a gradovi i općine imaju vrlo skućene mogućnosti kreiranja socijalnih programa.

3.2. Odgojno-obrazovni sustav u Županiji

3.2.1. Predškolski sustav

Na temelju Prikaza djelatnosti predškolskog odgoja i naobrazbe u Županiji u pedagoškoj godini 2005./2006., Odsjeka za prosvjetu i kulturu Ureda državne uprave u Županiji, želi se sagledati stanje i organiziranost svih predškolskih ustanova koje djeluju u Županiji i njihovih uvjeta potrebitih za rast i razvoj svakog djeteta, s ciljem dopunjavanja obiteljskog odgoja i uspostavljanja djelatne suradnje s roditeljima te neposrednim dječjim okruženjem.

Na početku pedagoške godine 2005./2006., u predškolskim je ustanovama redovitim programom obuhvaćeno 6 557 djece u 311 skupina, a od toga je 1.115 djece uključeno u jaslički program unutar 66 skupina, dok je u vrtički program uvršteno 5 442 djece u 245 skupina. Prevladavaju cjelodnevni, a u manjim društvenim sredinama i poludnevni programi.

Od 37 organiziranih oblika ostvarivanja predškolskog odgoja i naobrazbe, sukladno Zakonu o predškolskom odgoju i naobrazbi, predškolski odgoj i naobrazba u Županiji odvijaju se u 101 objektu, koji u potpunosti zadovoljavaju propisane standarde za odvijanje odgojno-obrazovnih procesa i podliježu inspekcijskom nadzoru svih relevantnih inspekcija.

Odgajatelji su najbrojnija skupina djelatnika, a sveukupno ih ima 579. Stručnih suradnika je 39. Sveukupno, prema iskazanim podacima ravnatelja, u predškolskim ustanovama Županije zaposleno je 900 djelatnika koji izvršavaju stručne i ostale poslove.

Možemo zaključiti da u svim gradovima i općinama Županije postoji jedan od oblika organizacije odgojno – obrazovnog procesa s djecom predškolske dobi. Naime, u 14 gradova i u 21 općini postoje predškolske ustanove i/ili podružnice predškolskog odgoja u sastavu osnovnih škola.

3.2.2. Osnovne i srednje škole

U Županiji djelatnost osnovnog školstva organizirana je u 57 osnovnih škola, 72 područne škole i 7 osnovnih glazbenih škola. Od 57 osnovnih škola, samo su dvije škole privatne: OŠ Grivica i Osnovna waldorfska škola. Od sedam glazbenih škola pet je javnih i dvije privatne.

U školskoj godini 2005/2006 osnovnu školu pohađalo je 21 810 učenika što je 497 (2,28%) učenika manje nego godinu dana ranije. U školskoj godini 1998/99 u škole je bilo upisano 30 270 učenika ili 8 483 učenika više nego danas, što je upozoravajući i neodrživi trend. Iako toga nisu lišene ni škole u većim gradskim

centrima, valja naglasiti kako je sve manje učenika u malim planinskim i otočkim školama.

Također iz godine u godinu bilježimo i sve manji broj razrednih odjeljenja. Tako je nastava u 2005. godini bila organizirana u 1 144 razredna odjela i to 1 046 čistih razrednih odjela i 98 kombiniranih razrednih odjela. Utjeha navedenim pokazateljima ne može biti blagi porast učenika upisanih u prvi razred posljednjih godina (od 2001.), jer je taj porast zaustavljen u zadnje dvije godine.

Odgov i naobrazba djece s teškoćama u razvoju provodi se u Centru za odgoj i obrazovanje Rijeka, sa svojim Područnim školama, i u OŠ „Fran Franković“, Rijeka. Odgov i naobrazba učenika na liječenju organizirana je u OŠ Kantrida, te u OŠ „Zvonka Cara“ – PŠ Thalassotherapie.

Cjelodnevni i produženi boravak organiziran je u 41 školi u 118 skupina. Odgovno obrazovni rad organiziran je u jednoj smjeni u 27 osnovnih škola za ukupno 17 362 učenika (79,7%), dok je u 28 škola rad organiziran u dvije smjene (ukupno 4 382 učenika).

Obzirom na geografske karakteristike naše Županije, ne iznenađuje podatak da čak 4 737, odnosno 22% učenika putuje u školu više od 3 km. Od toga je njih 3 081 udaljeno 3-5km, njih 1 202 je udaljeno 6-10km, a njih 448 udaljeno je 11 i više km.

U osnovnim školama Županije, u školskoj godini 2005./06., bilo je uposleno 2 749 djelatnika. Taj broj posljednjih se godina blago, ali konstantno povećava. Tako je u promatranoj godini čak 111 djelatnika više u odnosu na školskoj godini 2002/03. Novi djelatnici uglavnom se zapošljavaju za potrebe produženog i cjelodnevnog boravka te za učenje stranih jezika, a temeljem projekta Ranog učenja stranih jezika (od prvog do trećeg razreda).

U školskoj je godini 2004./05. djelatnost osnovnog školstva bila organizirana u 127 škola, ukupne površine 669 317 m², od toga 175 116 m² unutarnjeg školskog prostora te 494 201 m² vanjskog prostora. Podatak o prosječnoj starosti školskih zgrada od 100 godina nikako nije zadovoljavajući.

Osnovna infrastruktura (učenički i nastavnički knjižni fond, računala) je slaba te bi Županija trebala, kao prioritet, podržati nastojanja da se popravi ovo stanje.

3.2.3. Srednje škole

Srednje je školstvo prirodno locirano u većim gradovima i općinama. Preko 60% srednjih škola locirano u Gradu Rijeci. Ipak, na svim kvarnerskim otocima postoji barem jedna srednja škola, koja najčešće nudi više različitih vrsta srednjoškolskog obrazovanja (od gimnazijskog do obrtničkog). Sličnu situaciju nalazimo i na području Gorskog kotara, gdje imamo tri srednje škole, od čega dvije (u Delnicama i u Čabru) nude raspon od gimnazijskog do stručnog obrazovanja.

I dok je ovakva situacija možda i očekivana u postojećim materijalnim i demografskim uvjetima, teško je očekivati bilo kakav razvoj bez dodatnog ulaganja u obrazovni sustav i to ponajprije ovaj srednji, a onda i visoki.

4. ZDRAVSTVENO STANJE STANOVNIŠTVA

Definiranje pojma zdravlja izrazito je složeno, posebno danas kada je naglasak medicinske i zdravstvene zaštite pomaknut sa smanjenja smrtnosti i produžavanja života ka unapređenju zdravlja i odgovarajućoj kvaliteti života. No, još se uvijek većina autora priklanja definiciji Svjetske zdravstvene organizacije koja kaže: „Zdravlje je stanje potpunog tjelesnog, duševnog i socijalnog blagostanja, a ne samo odsustvo bolesti i iznemoglosti“. U poglavlju je prikazano zdravstveno stanje

stanovništva Županije, uspoređeno s istim u Republici Hrvatskoj i pojedinim regijama unutar Županije (Gorski kotar, priobalje, Grad Rijeka i otoci). U prikazu su izloženi odabrani pokazatelji, najčešće korišteni i mjerljivi u odnosu na područja s kojima se Županija uspoređuje.

4.1. Kvaliteta okoliša

Za potrebe „Socijalne karte Županije“ prikazani su podaci o kvaliteti zraka i vode za piće, kao važnih odrednica zdravlja.

4.1.1. Kvaliteta zraka

Današnja lokalna mreža za monitoring zraka na području Županije sastoji se od 16 klasičnih i 9 automatskih postaja, na kojima se prati 17 parametara onečišćenja zraka. Na osnovu dobivenih rezultata provedena je kategorizacija područja Županije.

Prema rezultatima ispitivanja, u prvu kategoriju kakvoće zraka (zrak je čist ili neznatno onečišćen ispitivanim polutantima) spadaju Grad Opatija, Općina Omišalj, gradovi i općine Krk, Cres, Delnice i Čabar. Drugu kategoriju kakvoće zraka (umjereno onečišćeno) imaju Grad Rijeka, Općina Kostrena, gradovi Bakar i Kraljevica.

4.1.2. Kvaliteta vode za piće

Nastavni zavod za javno zdravstvo Županije provodi stalno ispitivanje vode za piće, u skladu s Pravilnikom o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće („Narodne novine“ broj 182/4).

Javna vodoopskrba na području Županije organizirana je u 9 vodoopskrbnih sustava, kojima upravljaju komunalna društva. Na javne vodoopskrbne sustave priključeno je 93% stanovnika Županije, što je znatno više od prosjeka cijele države (63%). Glavni su resursi podzemne, a manje površinske vode.

Vodoopskrbni sustavi Rijeka, Opatija, Žrnovnica, Ponikva, Cres-Lošinj i Rab distribuirali su, tijekom 2005. godine, zdravstveno ispravnu vodu. Na području Gorskog Kotara voda je većim dijelom godine bila ispravna u Delnicama, Mrkoplju, Ravnoj Gori, Skradu, Brod Moravicama, Ljubošini, Gomirju i Gerovu. Nezadovoljavajuća zdravstvena ispravnost vode za piće pojavljuje se u vodovodima Fužine, Vrbovsko, Čabar, Prezid, Mandli i Žagari.

4.2. Uzrok smrti

U postupku ocjene zdravstvenog stanja stanovništva tradicionalno se najčešće koriste pokazatelji mortalitetne statistike. Obzirom da opća stopa smrtnosti nije pouzdan indikator u komparativnim analizama, koristile su se krute i standardizirane stope, kao kvalitetniji izvor podataka.

Očekivano trajanje života u Županiji kod rođenja je 79,91 godinu za žene i 73,16 za muškarce (2005. godina). Prosjek je za oba spola 76,38, što je na razini koju je Europa imala prije deset godina.

U prikazu uzroka smrti obrađeni su najčešći uzroci, i to prema skupinama bolesti i pojedinačnim bolestima unutar njih. Vodeći uzrok smrti u Županiji, državi i zemljama Europske unije bolesti su srca i krvožilja, kojih stopa u promatranom razdoblju (1996. – 2005.) stalno pada. Najviša je u Gorskom kotaru, a najmanja u Gradu Rijeci. Unutar te skupine bolesti, vodeći su uzroci smrti ishemijska bolest srca, koja je u porastu u oba spola i cerebrovaskularne bolesti koje, kao uzrok smrti, u promatranom razdoblju znatno sporije opadaju. Njihova je razina veća od europske, ali niža od republičke. U priobalju je trend cerebrovaskularnih bolesti uzlazan, a u Gorskom kotaru stagnira.

Na drugom su mjestu, prema uzroku smrti, novotvorine, odnosno malignomi, odgovorni za četvrtinu smrti. U Europi razina smrtnosti od raka stalno opada, a u PGŽ i Hrvatskoj do 2000. godine bilježi stalni rast, a nakon toga opada. Najvišu stopu bilježi Gorski kotar, a slijedi ga Grad Rijeka. Unutar te skupine posebno su obrađena najčešća sijela raka. Kod žena je to dojka. Hrvatska i Županije bilježile se, na početku promatranog razdoblja, stopu nižu od europske, da bi ona sada konstantno rasla. U Gorskom kotaru i Gradu Rijeci trend opada, a u priobalju stagnira. Smrtnost od raka dušnika, dušnica i pluća raste do 2000. godine, nakon čega počinje padati. Stopa u PGŽ veća je od republičke u cijelom promatranom razdoblju. Trend umiranja od raka debelog i završnog crijeva kod oba spola bilježi porast.

Na trećem su mjestu, po uzroku smrti, ozljede i trovanja, koje su i najčešći uzrok smrti osoba od 15 do 45 godina. Ukupan županijski trend u porastu je. Unutar te skupine prikazane su prometne nesreće, koje također imaju uzlazni trend i samoubojstva, koja imaju gotovo dvostruko veću stopu od europske, s naznakom opadajućega trenda. Slično je i s ubojstvima.

4.3. Kapaciteti zdravstvene djelatnosti

S ciljem ocjene dostupnosti zdravstvene zaštite, kao kriterij je uzet broj stanovnika na jednog ugovornog liječnika primarne zdravstvene zaštite. Obrađena je djelatnost opće medicine, djelatnost zaštite dojenčadi i male djece, zaštite žena i stomatološke djelatnost. Srednji broj osiguranika, koji prilikom ugovaranja priznaje HZZO, iznosi za liječnika opće medicine 1 700, pedijatra 1 000, ginekologa 6 000 i stomatologa 2 200.

Prosječan broj stanovnika kod liječnika opće medicine u Županiji je iznosio 1 300, pedijatra 715, ginekologa 4 093 i stomatologa 1 999. Stanovnika na jednog liječnika opće medicine u Republici Hrvatskoj, u razdoblju od 2001. do 2005. prosječno je bilo 1 580, što ukazuje na izvan standardnu dostupnost zdravstvene

Podaci su detaljno prikazani i za sve četiri županijske subregije. Oni ukazuju na nejednaku raspodjelu zdravstvenog kadra unutar Županije, neadekvatan broj osoblja te na lošu povezanost pojedinih regija s većim zdravstvenim centrima. Takvi se problemi posebno uočavaju u Gorskom kotaru i na otocima.

5. RIZIČNA PONAŠANJA MLADIH

5.1. Zloupotreba opojnih droga i ovisnosti

Društveno politička, socijalna i ekonomska tranzicija te rat i poraće, početkom i sredinom 90-tih godina stvorili su plodno tlo za bujanje ove pojave. Prema podacima HZJZ, u Županiji 1995. godine registrirano je tek 17 ovisnika, a već sljedeće godine, otvaranjem centara za prevenciju ovisnosti, taj broj narastao je na 115. Vrhunac se bilježi 2001. s ukupno 649 registriranih ovisnika. Posljednje dvije godine bilježi se određena stabilizacija i smanjenje vrtoglavog porasta. Tako je u zadnje dvije godine u Županiji liječeno 460, odnosno 383 ovisnika, a od posljedica zloupotrebe droga umrlo je 25-ero mladih ljudi.

Prema rezultatima za 2004. godinu, Županija nalazi se na šestom mjestu u Republici Hrvatskoj prema stopi ovisnosti, iza Grada Zagreba, a ispred Splitsko-dalmatinske županije. Najugroženije su priobalne jedinice lokalne samouprave i Grad Rijeka, uz Mali Lošinj kao iznimku za otoke. Gorski kotar, je za sad prilično siguran i ovisnici s tog područja na liječenje se javljaju tek sporadično. Desetak općina i gradova nalazi se u iznimnom riziku te bi trebalo dodatno podržati preventivna i kurativna nastojanja u tim jedinicama lokalne samouprave.

Prosječna je dob prvog uzimanja bilo koje droge 16 godina, a heroina 20. S druge strane, prosječna je dob prvog javljanja na liječenje tek 27 godina. Zabrinjava podatak da 18% ukupne ovisničke populacija čine djeca i maloljetnici.

Usporedno s ovisnosti, rastao i broj počinitelja kaznenih i prekršajnih djela vezanih za kriminalitet droga. Podaci o broju kazneno i prekršajno prijavljenih osoba dobiveni su od Policijske uprave Primorsko-goranske.

U našoj Županiji, od 1995. godine djeluje Centar za prevenciju ovisnosti, koji je uz KBC Rijeka, Psihijatrijsku bolnicu Rab i Psihijatrijsku bolnicu Lopača te nekolicinu nevladinih organizacija (Terra, Egzodus i dr.) nositelj aktivnosti na ovom području.

5.2. Rizična ponašanja

Izvor podataka je istraživanje «Analiza rizičnih ponašanja srednjoškolaca u Primorsko-goranskoj županiji» provedeno 2005. godine pod vodstvom dr. sc. Petra Bezinovića. Uzorak je reprezentativan.

Ističe se podatak da ne postoji niti jedno sredstvo ovisnosti koje srednjoškolci nisu probali. Samo jedna četvrtina srednjoškolaca nije apsolutno nikada bila u kontaktu s cigaretama, a vrlo je malen broj mladih koji nisu nikada eksperimentirali s alkoholnim pićima (5–10%). Velika većina od onih mladih koji su probali cigarete, pivo i vino, konzumirali su ta sredstva do šesnaeste godine. Sredstva za umirenje upotrijebila je jedna četvrtina učenika, najviše u dobi 14 do 15 godina. S marihuanom nije bilo u kontaktu 67% srednjoškolaca (najčešća dob prvog eksperimentiranja je 14 do 15 godina). Inhalante nije probalo 87% srednjoškolaca, amfetamine 91% učenika. Sredstva ovisnosti koje najveći broj srednjoškolaca nikada nije probao su LSD, kokain i opijati (sve preko 95%).

Srednjoškolci koji puše nekoliko puta tjedno i svakodnevno čine trećinu ukupnog broja učenika. Pivo nekoliko puta tjedno i svakodnevno koristi više od četvrtine srednjoškolaca, vino i žestoka alkoholna pića nešto manje (17% odnosno 11%). Uključimo li u razmatranje i konzumaciju nekoliko puta mjesečno (što se najvjerojatnije odnosi na pijenje tijekom izlazaka vikendom), možemo ustvrditi da pola srednjoškolske populacije gotovo redovito pije alkoholna pića.

Eksperimentiranje nekoliko puta godišnje najčešće je sa sedativima i marihuanom odnosno hašišem, zatim slijede amfetamini i inhalanti. Čak 4% mladih poseže za marihuanom, a 2% za sedativima učestalo (nekoliko puta tjedno i svakodnevno). Učestala upotreba kokaina i LSD-a javlja se u 1% srednjoškolske populacije, a opijata u 0,7%.

Više od jedne trećine učenika je jednom ili u više navrata u prostoru škole konzumiralo alkohol. Mladi su i u slobodno vrijeme često u okruženju koje nije slobodno od droga. Čak 41% srednjoškolaca, premda ne jednakom učestalošću, izloženo je slikama drugih mladih koji koriste droge ili izravnim ponudama da sami kupe neko sredstvo ovisnosti.

Kada izravno uspoređujemo učestalost korištenja cigareta, alkoholnih pića i marihuane u četiri subregije, nalazi su sljedeći:

- relativan udio apsolutnih nepušača najmanji je na otocima,
- priobalje i otoci su subregije u kojima je učestalo pušenje najčešće,
- na otocima je najveći relativni udio učenika koji pivo konzumiraju učestalo (nekoliko puta tjedno i svakodnevno)
- učestalo konzumiranje vina (nekoliko puta tjedno i svakodnevno) najčešće je na otocima,
- odluku o apstinenciji od piva najčešće donose srednjoškolci u gradovima priobalja, a najrjeđe u Gorskom kotaru,

- srednjoškolce - apstinente od vina u našoj županiji najteže ćemo pronaći u Gorskom kotaru,
- na apstinenciju od žestokih alkoholnih pića najčešće možemo naići u Gradu Rijeci,
- povremeno (mjesečno) i učestalo (tjedno i svakodnevno) korištenje žestokih pića najčešće je na otocima,
- višestruka iskustva s konzumacijom marihuane, trenutno ne uzimajući u obzir učestalost takvih iskustava, najčešća su na otocima,
- Gorski kotar je regija u kojoj najrjeđe možemo naći srednjoškolce koji su u više navrata koristili marihuanu.

6. KVALITETA ŽIVLJENJA

U sklopu izrade projekta „Socijalna karta Županije“ provedeno je sociologijsko empirijsko istraživanje stavova predstavnika interesnih skupina, putem ankete, na području svake jedinice lokalne samouprave kako bi se dobio uvid u strukturu stavova predstavnika lokalnih zajednica o raznim aspektima kvalitete življenja.

Naime, u promišljanju i planiranju razvoja danas je sve prisutniji „bottom up“ pristup, u kojem se naglašava potreba uključivanja stanovnika u fazu planiranja, jer kako se razvoj planira upravo za njih, jasno je kako je veća vjerojatnost prihvaćanja planova i strategija razvoja od strane stanovništva ukoliko su oni sami sudjelovali u njihovom stvaranju.

Metodologija istraživanja

Terenski dio istraživanja proveden je tijekom veljače, travnja i svibnja 2006. na prigodnom i namjernom uzorku predstavnika interesnih skupina. Svakoj JLS-e poslat je prijedlog liste mogućih predstavnika, s obzirom na funkciju koju individua ima u socijalnoj strukturi jedinice lokalne samouprave (lokalna samouprava, javni sektor, privatni sektor, nevladine organizacije i dr.). Jedinica lokalne samouprave je zatim poslala pozive predstavnicima interesnih skupina da se odazovu sastanku na temu „Socijalna karta Županije“ kada je predstavljen sam projekt, a u sklopu čega je provedeno i anketiranje predstavnika. Otprilike je poslano između 30 do 100 poziva, ovisno o veličini JLS-e, a u svakoj jedinici lokalne samouprave odazvalo se u prosjeku 30-ak ljudi.

Anketa je sadržavala ukupno 303 varijable, kojima su mjerene razne dimenzije kvalitete življenja:

1. percepcija zadovoljstva predstavnika interesnih skupina postojećim društvenim institucijama i infrastrukturnim objektima te percepcija potrebe poboljšanja istih;
2. gospodarska dimenzija analizirana kroz percepciju predstavnika o tome koliko se do sada pozornosti pridavalo razvoju niza djelatnosti;
3. ekološka dimenzija analizirana kroz ocjenu potencijalno zabrinjavajućih ekoloških problema i reakciju na uvođenje ekološki rizičnih objekata;
4. ocjena kvalitete življenja i mjere za poboljšanje kvalitete življenja socijalno osjetljivih skupina mjerene nizom varijabli;
5. percepcija zadovoljstva predstavnika nekim dimenzijama svakodnevnog življenja;
6. opća obilježja ispitanika (spol, dob, obrazovanje).

U tiskanom materijalu analizirali smo podatke na razini Županije, kao i postojeće (ne)ravnoteže unutar Županije, odnosno kroz podjelu regije na njezine

prostorne subregije pokušali smo otkriti postojeću (ne)ravnotežu nekih socijalnih, ekonomskih i ekoloških dimenzija.

U cjelovitom izvještaju podaci su analizirani i prezentirani na razini svake jedinice lokalne samouprave kako bi i svaka jedinica lokalne samouprave dobila uvid u stavove predstavnika te navedeno koristila za buduće planiranje razvoja na svom području.

Ukupno je uspješno anketirano 1 258 osoba, na području cijele Županije, u dobi od 18 i više godina, od čega je 47,2% ženskog spola, a 52,8% muškog spola. Na području priobalja anketirano je ukupno 613 osobe (48,7%) u 16 jedinica lokalne samouprave, na području Gorskog kotara anketirano je ukupno 308 osoba (24,8%) u 9 pripadajućih JLS, te na području otoka 337 osoba (26,8%) na području 10 JLS. Završenu visoku školu ili fakultet ima ukupno 56,5% anketiranih predstavnika, završenu srednju 37,7%, a magisterij ili doktorat ima 3,8 % predstavnika.

Obrada podatka izvršena je putem statističkog programa za društvene znanosti (SPSS 14.0). U obradi i interpretaciji podataka pretežno smo se služili deskriptivnom statistikom, izračunati su postoci, aritmetičke sredine i standardne devijacije. Za utvrđivanje razlika među subregijama primijenili smo analizu varijance te hi-kvadrat test.

Za potrebe ovog sažetka donosimo kratak prikaz rezultata dijela istraživanja gdje se analiziraju odgovori na pitanja o tome kako predstavnici percipiraju vlastitu kvalitetu življenja. Predstavnicima je ponuđen niz od 17 tvrdnji koji se odnosio na procjenu zadovoljstva kvalitetom vlastitog življenja, odnosno zadovoljstvo nekim dimenzijama vlastitog svakodnevnog života.

Na razini Županije predstavnici su najzadovoljniji obiteljskim životom (76,2%), uvjetima stanovanja (77,4%) te ugledom među osobama iz bliže okolice (susjedima, kolegama na poslu) (76,4%). Slijedi zadovoljstvo kvalitetom prehrane (67,3%), dok je zdravljem u obitelji zadovoljno 62,5% anketiranih predstavnika.

Socijalnom sigurnošću nije zadovoljno 28% anketiranih, a daljnja trećina je zauzela neutralan stav odnosno nisu ni zadovoljni ni nezadovoljni.

Na svim navedenim varijablama nema razlike među subregijama. U prosjeku najmanje su zadovoljni su ponudom i organizacijom aktivnosti slobodnog vremena (37,6%) te zabavom i rekreacijom (39,6%).

Općim životnim prilikama u naselju u kojem žive nije zadovoljna četvrtina, dok 41,1% nije ni zadovoljno ni nezadovoljno, a tek manje od trećine je zadovoljno. U prosjeku, navedenim dimenzijama kvalitete življenja najmanje su zadovoljni predstavnici Gorskog kotara u odnosu na druge dvije subregije.

Radnim mjestom i uvjetima rada te materijalnim stanjem kućanstva manje su zadovoljni nego predstavnici otoka, dok su osobnom životnom perspektivom, životnom perspektivom mlađih članova obitelji te ponudom i organizacijom slobodnog vremena manje zadovoljni nego predstavnici priobalja.

U odnosu na obje subregije manje su zadovoljni visinom zarade, mogućnošću da biraju način života prema vlastitim željama, općim životnim prilikama u naselju u kojem žive te kvalitetom življenja općenito.

Ponudom i organizacijom slobodnog vremena više su zadovoljni predstavnici priobalja u odnosu na predstavnike Gorskog kotara i priobalja.

Na navedenim dimenzijama dobivene su ukupno tri razlike u prosječnim odgovorima prema spolu. Tako su u prosjeku visinom zarade kao i organizacijom slobodnog vremena manje zadovoljne žene u odnosu na muškarce.

Vlastitim zdravljem manje su zadovoljni muškarci, a više žene, međutim ovaj podatak je pod utjecajem dobivenog uzorka, odnosno u uzorku su dobivene -

anketirane mlađe žene i stariji muškarci. To objašnjavamo činjenicom kako je u većini JLS, naime, znatan udio upravo starijih muškaraca odnosno umirovljenika koji participiraju u lokalnoj samoupravi.

Vlastitim zdravljem zadovoljno je 59,3% predstavnika, ali je tek 40,7% svoje sadašnje zdravstveno stanje ocijenilo sa „zdrav/a sam“. Trećina trenutno ima manjih zdravstvenih problema, dok petina već dugo ima određenih zdravstvenih poteškoća, ali se uspješno nosi s njima. 58,9% anketiranih predstavnika je bilo u posljednjih godinu dana na preventivnom pregledu kod liječnika opće medicine, dok je otprilike polovica bila na preventivnom pregledu kod zubara.

Bilo je za očekivati kako će navedeni postotak biti i veći s obzirom da se radi o predstavnicima interesnih skupina, pa je vjerojatno kako bi dobiveni postoci na populaciji građana bili još manji. Pažnja pridavanju prevenciji očito još nije dovoljno sazrela u svijesti ljudi, pa bi bilo uputno pojačati edukativne akcije čija je svrha osnaživanje svijesti o važnosti prevencije bolesti.

U ocjeni socijalne sigurnosti, kao važno pitanje pojavljuje se povjerenje u institucije te smo u anketi postavili pitanje ocjene stupnja povjerenja u Klinički bolnički centar Rijeka i njeno medicinsko osoblje ukoliko bi predstavnici sutra postali pacijenti. Puno povjerenje imalo bi tek 14% anketiranih, dok bi trećina predstavnika imala puno povjerenje samo ukoliko bi osobno poznavali/le liječnika koji bi ih liječio. Puno povjerenje ne bi imalo više od četvrtine anketiranih, dok gotovo podjednako ne mogu ocijeniti. Tek petina predstavnika smatra kako je usluga koju primaju putem primarne zaštite visoke kvalitete, dok 57% smatra kako je osrednje kvalitete. 42,4% do sada je nekoliko puta koristilo usluge privatnog liječnika, dok više od trećine nikako nije.

Iako se radi o predstavnicima interesnih skupina, tek je trećina predstavnika mišljenja je kako živi „bolje“ i „puno bolje od većine drugih ljudi“, dok 60% smatra kako „ne živi ni bolje ni lošije od većine drugih ljudi“. 4,7% predstavnika smatra kako živi „lošije“ i „puno lošije od većine drugih ljudi“.

Procijenili su i kvalitetu življenja domaćinstva u odnosu na 2000. godinu, gdje 39,7% predstavnika smatra kako živi „ni bolje ni lošije“ u odnosu na 2000. godinu, a 31,2% predstavnika je izjavila kako je kvaliteta življenja njihovog kućanstva „bolja“ ili „puno bolja“, dok 27,2% smatra kako živi „lošije“ i „puno lošije“ u odnosu na 2000. godinu. Percepcija kvalitete življenja domaćinstva u 2010. godini u odnosu na danas, ukazuje kako 40% predstavnika je mišljenja kako će kvaliteta življenja domaćinstva biti „bolja“ odnosno „puno bolja“ nego što je danas, dok je 30,8% mišljenja kako neće biti „ni bolja ni lošija“. 26,8% anketiranih predstavnika je mišljenja kako će živjeti „lošije“ i „puno lošija“ u odnosu na danas.

Predsjednik

Marinko Dumanić